

TURİZM, AVRUPA TOPLULUĞU VE TURİZM, AVRUPA TOPLULUĞU, TURİZM VE TÜRKİYE

Mehmet ÖZDEMİR

*Turban Turizm A.Ş.
Genel Müdürü*

Turizm, dünyada pek çok insan tarafından eğlenceye ayrılan zamanda işgal edilen bir aktivite olarak kabul edilmektedir.

Her ne kadar, herkesin turizm hakkında bilgisi var görünüyorsa da; genelde turizm endüstrisi çok az anlaşılmış, karmaşık bir sektördür.

Turizm için ben; "Turizm bir bilim, her bilimin olduğu gibi, sanatla süslenen bir disiplindir" diyorum.

Herşeyden önce Turizm sektörü değerlendirmeye tabi tutulurken, bu sektörün uluslararası ticaret ve kültür alışverişindeki önemli etkisini ve uluslararası ilişkilerin gelişmesindeki payını göz ardı etmemek gerekir. Bu gerçekler doğrultusunda, turizm sektörünün hükümet politikaları içerisindeki önemi kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Birçok kalkınmakta olan ülkeler gibi, bazı kalkınmış ülkeler de dahi, örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde de turizm konusu henüz olgunlaşmamış olup; geliştirilmeye, anlaşılmaya ve de desteklenmeye

muhtaç bir sektör olarak görülmektedir.

Bir farkla ki, ülkelerin gelişme düzeyi ile Turizm sektörünün gelişme düzeyi arasında tam bir paralellik gözlemekteyiz.

Bu ülkelerde okullar, üniversiteler ve bazı kurumlar; uzlaştırma ve turizm üzerine kurslar, programlar ve seminerler düzenlemeye aşağı yukarı büyük sanayi devrimi ile birlikte başlamışlardır.

Turizm sektörünün ülke ekonomisi içerisindeki yerini alabilmesi için bu eğitim programları yanında, sektör ile ilgili araştırmalar ve sosyal, kültürel, politik analizlerini yaparak, konuyu kitaplar, yayınlar ve makalelerle tanıtmak ve kabullendirmek gerekir.

Bütün bu işlemlerin ifasında ise devlet desteği şarttır.

Turizm sektörünün dünyadaki gelişmesine paralel olarak; birçok ülke, mevcut üretici ekonomik sistem yapılarında büyük ölçüde değişiklik yapmaktadır. Geçmişte olduğu gibi mal üreten sektörlere dayalı ekonomiler artık çoğunlukta değildir.

Özetle belirtmek gerekirse, dünyada ekonomiler hizmetlere dayalı bir döneme girmişlerdir.

Bu konuyla ilgili olarak önce dünyanın en gelişmiş ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri'ne bakmakta yarar vardır.

Turizm sektöründe yeni sayılabilecek bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri bile; 200 yıl önce Tarım ve Sanayi Devrimi yaşamış; bugün ise "Hizmetler Ekonomisi" devrimini yaşamaktadır. Bu gelişmelere rağmen, bu ülkede hâlâ daha hizmetler ekonomisinin değerlendirilmesi çok yavaş gerçekleşmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde hizmetler sektörünün önemi ilkin 1985 yılında, ekonomilerinin 148.5 Milyar Dolar ticaret açığı vermesi, buna karşılık hizmetler sektöründen 137.5 Milyar Dolar fazla gelir sağlamasıyla anlaşılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hizmetler sektöründeki bu olumlu gelişmeler, ülkeyi yeni bazı teşvikler sağlamaya yöneltmiştir. Devlet olarak hizmetler sektöründe önemli rol oynayabilecek kısıtlamalar kaldırılmış ve hizmetler sektörünü teşvik edici tedbirler getirilmiştir.

Yine 22 Nisan 1985 yılında ABD Parlamentosu "Declaration on Trade in Services" deklarasyonu ile hizmetler sektörüne yeni boyutlar getirerek turizm sektörünü öncelikli sektör ilan etmiştir.

Bugün Birleşik Devletlerin önemli bir kısmını turizmin oluşturduğu hizmetlere dayalı bir ekonomisi vardır.

Hizmetler sektörü GSMH'nın %69'unu;
Toplam işgücü hacminin ise %75'ini temsil etmektedir.

ABD Çalışma Dairesi gelecek 10 yıl içinde yaratılacak her on yeni işten dokuzunun hizmetler sektöründe olacağını belirtmiştir.

1986 yılında ABD 22 Milyon turiste mal ve hizmet satarak 16 Milyar dolar gelir sağlamıştır. Birleşik Devletlerin ihracat gelirinde ise turizm, ilk on içerisinde kimya ve ilaç ürünleri ihracatından sonra ikinci sırayı almaktadır. İç ve dış turizm gelirleri birleştiğinde ise, turizm gelirleri, perakende iç endüstriler gelirleri içerisinde 36 Milyar dolar ile üçüncü sırayı almaktadır.

Yine turizm 50 eyaletten 39'unda üçüncü en büyük endüstri olup, 6 Milyon Amerikalı'ya iş kaynağı sağlayan, ülke bazında ikinci en büyük sektördür.

Şimdi de gelelim Avrupa'ya,

Avrupa'nın ve özellikle Avrupa Topluluğu'nun geçtiğimiz son on yıl içerisinde turizm konusuna özel bir ilgi duymasının temelinde yatan nedenleri iki ana başlık altında toplayabiliriz.

Bunlar:

1- Turizmin, istihdam yaratıcı, ödemeler dengesini düzeltici ve milli geliri artırıcı özelliklerden kaynaklanan EKONOMİK nedenler,

2- Avrupa'nın bütünleşmesi ve uluslararası rekabet gücü gibi POLİTİK nedenler, olarak özetlenebilir.

Topluluğun uluslararası turizmden sağladığı gelir, 1970 ten 1988'e kadar geçen sürede ortalama altı kat (Yunanistan'da 8 kat) artmıştır. Turizm gelirleri Avrupa Topluluğu'nun gayri safi yurt içi hasılasının %4'ünü oluşturmaktadır. Turizm'e bağlantılı tüm sektörlerin gelirleri hesaba katıldığında bu oran çok daha yükselmektedir. Harcamalar açısından bakıldığında, turizmin özel tüketimdeki payı %7'yi geçmektedir.

Turizm, üye ülkelerin ödemeler dengesinde önemli bir yer tutmaktadır. İhracatın %5'ini, ithalatın %4'ünü turizm oluşturmaktadır. Turizmin ödemeler dengesine katkısı, özellikle Akdeniz Ülkelerinde çok daha fazladır.

İspanya'nın ithalatının %20'sini turizm gelirleri karşılamaktadır. Turizm gelirleri bu ülkenin toplam mal ve ihracatının %33'ünü oluşturmaktadır.

Avrupa Topluluğu'nun turizme gösterdiği ilginin diğer bir nedeni de, sektörün iş sağlama imkanlarından kaynaklanmaktadır.

Turizm, makineleşme ve otamasyon imkanları sınırlı, emek yoğun bir sektördür. Ve sürekli olarak genişlemektedir. Sanayide otamasyon nedeniyle ortaya çıkan veya geri bölgelerde yaygın olan işsizliği giderici ve dengeyi sağlayıcı niteliğe sahip Avrupa Topluluğu ülkelerinde beş milyon kişinin doğrudan turizm sektöründe çalıştığı hesaplanmaktadır. Bağlantılı

sektörler hesaba katıldığında 10-11 Milyon kişinin turizmde istihdam edildiği söylenebilmektedir.

İngiltere'de toplam istihdamın %6'sının turizmle bağlantılı olduğu, bu oranın Fransa ve Almanya'da turizm bölgelerinde %20'ye ulaştığı tahmin edilmektedir.

Avrupa Topluluğu'nun turizme olan ilgisinin bir diğer nedeni de, özellikle Kuzey Amerika ve Japonya'nın çetin rekabetine karşı, Avrupa bilincini pekiştirmek ve Topluluğun dünya pazarlarındaki konumunu korumak ve sağlamlaştırmaktır. Avrupalı'nın, Avrupa'daki turizm faaliyetlerine daha yoğun katılımını sağlayarak Topluluk ülkelerinin sosyal ve ekonomik potansiyelinin artırılması amaçlanmaktadır. Turizme katılanların uluslararası anlayış ve işbirliğine önemli katkıda bulunması ve Avrupa'nın bütünleşmesinde ağırlıklı rol oynaması beklenmektedir.

Belirlenen bu açık yararları nedeniyle Avrupa Topluluğu, turizm konusunda ortak eyleme geçilmesinin gerekliliğine inanmaktadır. Bu amaçla kurulan "Turizm Komisyonu" altı ana hedef belirlemiş bulunmaktadır.

Bunlar;

- 1- Avrupa Topluluğu ölçeğinde turizme destek olunması,
- 2- Turizmin mevsimlik ve bölgesel dağılımının düzenlenmesi,
- 3- Topluluğun mali araçlarından daha iyi yararlanması,
- 4- Turistlerin daha iyi bilgilendirilmesinin ve korunmasının sağlanması,
- 5- Turizm sektöründe çalışma koşullarının iyileştirilmesi,
- 6- Turizm sorunlarında, bilinç düzeyinin yükseltilmesi, danışma ve işbirliğinin kurallara bağlanmasıdır.

Turizmin desteklenmesi; ülkeler arasında turistlerin serbest dolaşımını engelleyen tüm uygulamaların kaldırılması ve hudutlardaki gümrük ve polis denetimlerinin hemen hemen kaldırılması yoluyla sağlanacaktır. Bu arada, sosyal güvenlik, oturma izni ve sağlık ile ilgili idari bazı işlemlerin de basitleştirilmesi ön görülmektedir.

AT Turizm Komisyonu, turizmi desteklemek amacıyla çeşitli topluluk kaynaklarını devreye sokmuş bulunmaktadır. Bölgesel Fon, Tarımsal Fon, Sosyal Fon, Entegre Akdeniz Programları gibi araçlardan yararlanılması planlanmaktadır.

Avrupa Topluluğu'nun turizm konusunda bugüne kadar neler yaptığı konusuna gelince; Avrupa Yatırım Bankası ve Yeni Topluluk Aracı'ndan sağlanan geri ödemesiz sübvansiyonlarla gerçekleştirilen Avrupa Karayolu şebekesi, kıtanın kuzeyi ile güneyini birbirine bağlamış bulunmaktadır. Fransa, İspanya ve Portekiz'de bazı otoyolların yapımı Avrupa Topluluğu tahsisleri ile gerçekleşmiştir. Bu konudaki harcamalar tek bir yılda (1984) 800 Milyar APB (Avrupa Para Birliği) AKUYU bulmuştur.

Avrupa Yatırım Bankası bölgesel kalkınmayı hızlandırmaya yönelik, küçük ve orta büyüklükteki turizm yatırımlarına ve bunların yanı sıra Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nda turistik yörelerde çevre koruma amacına yönelik tahsislerde bulunmaktadır.

Gelelim şimdi Türkiye'ye veya bütün bu olup biteni bilmeyen veya çok iyi niyetli dostlarımızın AT'la ilişkilerimizin Turizmimizi çok olumlu yönde etkileyeceği hülyalarına.

Allah'tan bu hülya yerini çok çabuk sükutu hayele bıraktı. Ama yine biz anlayamadık. Adamlar bizimle ilgili niyetlerini çok açık bir şekilde belirttiler.

Mart ayı içersinde yapılan ve bizimde asil üyesi olduğumuz Turizm Yatırımcıları Derneğinin düzenlediği "Avrupa Turizmde Tek Pazar ve Türk Turizmde Etkileri" konulu sempozyumun akislerini gazete havadislerinden okuyalım.

Hürriyet 22 Mart 1990:

"ATTÜRKİYE'yi TURİZMDE DE
DIŞLAMAYA HAZIRLANIYOR.
TURİZMCİLER HAPI YUTTU.

Turizm Yatırımcıları Derneği'nin düzenlediği "Avrupa turizmde tek pazar ve Türk turizmde etkileri" konulu sempozyumda, Türk turizmciler şok oldu, Avrupa Topluluğunun 1992'de üye ülkelere seyahat eden vatandaşlarına tüketici kredisi vereceği ortaya çıktı. Net Holding Başkanı Besim Tibuk "İtalya, İspanya, Yunanistan, Portekiz gibi bütün rakiplerimiz, AT üyesi, Buraya gidenlere kredi var, bize gelenlere yok iki yüzlülük bu" dedi.

Dinleyiciler arasında bulunan eski ticaret bakanlarından Agah Oktay Güner, Avrupa Topluluğu (AT) Turizm Bölümü Başkan Yardımcısı Pascel Chatillon'a, Türk turizmcilerini şok eden sorusunu sordu. "Avrupa'nın dünya turizmdeki payı azalıyor. Nüfusun yarısı seyahat etmiyor. 1992'de tek pazara geçildiğinde, turizmde tüketici kredisi uygulayacakmışsınız. Bu teşviği sadece topluluk ülkelerine seyahat edenlere mi vereceksiniz? "

Chatillon'un cevabı, "Sadece üye ülkelere gidenlere verilecek" oldu.

Böylece, AT'nin sadece Türk tekstiline kota koymakla kalmadığı, Türk turizmde de müdahalelerle kısıtlayabileceği Güner'in sorusuyla anlaşıldı.

... AT'nin sadece kendi üyelerine seyahat edecek olanları sübvansiyon etme hazırlığı içinde olması Net Holding Başkanı Besim Tibuk tarafından, "İki yüzlülük bu" diye protesto edildi. "Biz sanıyorduk ki, AT turizmde haksız uygulamalar getirmez. 1992'de getirecekmiş. Bu akıl almaz girişimi durdurmak için hep birlikte harekete geçmeliyiz." diyen Tibuk, şöyle konuştu:

"Bir seyahatte tüketici kredisi çok önemlidir. AT tüketici kredisi aracılığıyla vatandaşına şunu demek istiyor: "İtalya'ya, Portekiz'e, Yunanistan'a gidersen sana para vereceğim. Türkiye'ye gidersen vermeyeceğim." Oysa Türkiye'de bir Akdeniz ülkesi. Ve Turizmde bütün rakiplerimiz topluluğa üye, AT'nin kredi teşviğinden yararlanacaklar..."

Enteresandır, bir gün sonraki gazete havadisleri de AT ile ilgiliydi. Yine Hürriyet,

Hürriyet 23 Mart 1990:

"AVRUPALILAR, HRİSTİYANLIK RUHUNU
CANLANDIRDILAR"

Türkiye-Avrupa Topluluğu Karma Parlamento Komisyonu'nun, Antalya'da başlayan toplantısında yapılan konuşmalar, ipleri kopartacak noktaya ulaştırdı

AT Dönem Başkanlığı'nı sürdüren İrlanda'nın Topluluk ile ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Marie Geoghegan Quinn, Türkiye'de insan hakları konusundaki gelişmeleri yetersiz gördüklerini söyledi. Marie Quinn, bununla da kalmadı ve Kıbrıs konusunda Türk görüşlerine ters bir ifade ile tek bir Kıbrıs istediklerini ima etti.

Bizim basınımıza yansımayan Kıbrıs'la ilgili görüşleri de şöyle:

Kıbrıs Gazetesi 17 Mart 1990:

"DENKTAŞ'IN NEW YORK TAKTİĞİ'NİN
KINANMASINI İSTEDİLER"

Avrupa Parlamentosu, Kıbrıs'la ilgili olarak aldığı kararla, başarısızlıkla sonuçlanan New York görüşmelerinde, Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın izlediği taktiğin, topluluğa üye ülkelere kınanmasını istedi.

Topluluk Dışişleri Bakanlığı'nca çağrıda bulunulan kararda, Kıbrıs Hükümeti ile Onurlu bir barış için görüşmelere hazır olan ilerici Kıbrıs Türk Toplum Li-

derlerine siyasi işbirliği çerçevesinde destek sağlanması isteniyor.

... Avrupa Parlamentosu kararında Kıbrıslı Rum ve Türklerin ezici çoğunluğunun barışçı ve birleşik Kıbrıs'tan yana olduğu inancı vurgulanarak, BM Genel Sekreteri'nin olumlu çabalarına destek ifade ediliyor. Kararda ayrıca, "Türk işgal kuvvetlerince (!)" beş gencin tutuklanması kınanıyor ve derhal serbest bırakılması talep ediliyor...

Belirttiğimiz bu hususlardan netice çıkarmak mecburiyetindeyiz. AT üye ülkeleri arasında tam bir ekonomik homojenlikten de bahsetmek mümkün değildir. AT üyesi ülkeler arasında sanayileşme seviyesi aynı düzeyde değildir. Bir Almanya, Fransa, İtalya, İsveç seviyesinde olduğundan, söz gelimi Yunanistan'ın bahsedilebilir mi? Belki de AT sanayileşmesini yeterli düzeyde sağlayamamış ülkelere, turizmi bir sübvansiyon olarak düşünmektedir.

Gerçekçi olarak yaklaştığımızda, Türkiye'nin AT ile ilgili umutlarının pek iyimser bir durumda olmadı-

ğını görmekteyiz. Yani yine umutla başladığımız "3. Viyana Kuşatması" pek başarıya ulaşamamıştır. Ya bizi reddediyorlar, ya da "bekleme odası"nda tutuyorlar. Her ne hal ise, 2000 yılına yaklaşırken, Avrupa Topluluğu'unda yer almadığımız takdirde ne yapacağımızı iyi düşünüp tespit etmeliyiz. Kanımca AT üyesi olmamız ihtimali, olmamamız ihtimalinden düşüktür. Türkiye için önemli sıkıntılar getirecek olan; tek hedef istikametine yürümezdür.

Ekonomik açıdan Avrupa'yı görmemezlikten gelmemiz de mümkün değildir. Turizmimizde Avrupa'ya olan bağıllığımız açıktır. Kısa vadede bunun istikameti ni değiştirmek de kolay değildir. Ve diyelim ki, biz teşhislerimizde haksızız (Bunun böyle olmasını canı yürekten arzu ederiz). Fakat herşeye rağmen, en karamsar projeksiyonlarla dahi olsa, pazarımızı çeşitlendirme, alternatiflerimizi çoğaltma, neticede, lehimize durum yaratacağıdır.

Unutulmamalıdır ki, testi kırıldıktan sonra yol gösteren çok olacaktır.

OTEL, MOTEL, PANSİYON, İKİNCİ KONUT SAHİPLERİ, İŞLETMECİLERİ

Neden siz de tesislerinizin pazarlamasını doğrudan yurtdışına yapmıyorsunuz ? ..

ARAYIN BİZİ, YARDIMCI OLALIM

İSTANBUL TRAVEL

Ingelgasse II 7750 KONSTANZ

B. ALMANYA

Tel: (99-49-7531) 15151